

EIROPAS PILSONU INICIATĪVA

Eiropas pilsoņu iniciatīva (EPI) ir svarīgs Eiropas Savienības pārstāvības demokrātijas instruments, kas paver iespēju vienam miljonam ES pilsoņu, kuri pārstāv vismaz ceturto daļu dalībvalstu, aicināt Komisiju izstrādāt tiesību akta priekšlikumu nolūkā īstenot ES Līgumus. Kopš ir spēkā Regula (ES) Nr. 211/2011, ar kuru nosaka detalizētas procedūras un noteikumus attiecībā uz EPI, četras Komisijai iesniegtas iniciatīvas guvušas panākumus.

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 4. punkts;
- Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 24. panta 1. punkts;
- Regula (ES) Nr. 211/2011;
- Eiropas Parlamenta Reglamenta 211. un 218. pants.

VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA

Pilsoņu iniciatīvas ir instrumenti, kas pieejami pilsoņiem lielākajā daļā dalībvalstu kā valsts, tā reģionālā vai pašvaldību līmenī, taču to darbības jomas un procedūras ir ļoti atšķirīgas. Ar Māstrihtas līgumu tika ieviests Eiropas pilsonības jēdziens, uz kura pamata tika izveidota Eiropas pilsoņu iniciatīva (EPI) (3.1.1.). Jau 1996. gadā, gatavojoties Amsterdamas starpvaldību konferencei, Austrijas un Itālijas ārlietu ministri ierosināja, ka līdztekus tiesībām iesniegt lūgumrakstu Eiropas Parlamentam vajadzētu paredzēt arī pilsoņu iniciatīvas tiesības, taču konference šo priekšlikumu nepieņēma. Noteikumi par pilsoņu iniciatīvu, kas bija ļoti līdzīgi pašreizējam režīmam, sākotnēji bija iekļauti Konstitucionālā līguma projektā (47. panta 4. punktā). Lai arī Konventa prezidijs noraidīja šo noteikumu iekļaušanu gala tekstā, organizētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pūliņu rezultātā tika pieņemts lēmums saglabāt šo koncepciju. Pēc tam, kad Konstitucionālā līguma ratifikācija cieta neveiksmi, līdzīgi noteikumi tika iekļauti Lisabonas līgumā.

Šobrīd tiesības iesniegt pilsoņu iniciatīvu reglamentē LES II sadaļa (Noteikumi par demokrātijas principiem). LES 11. panta 4. punkts nosaka pamatprincipus attiecībā uz šīm tiesībām, bet LESD 24. panta 1. punktā iekļauti vispārīgi principi attiecībā uz regulām, ar ko izveido konkrētas procedūras un izvirza sīki izstrādātus nosacījumus. Regulas priekšlikums tika izstrādāts pēc plašām apspriedēm^[1]. Sarunas un teksta

[1]Komisijas Zaļā grāmata ([COM\(2009\)0622](http://COM(2009)0622)).

gala versijas izstrāde ilga vairākus mēnešus, priekšlikuma projekts tika iesniegts Parlamentam un Padomei 2010. gada 31. martā, politiska vienošanās tika panākta 2010. gada 15. decembrī, kas ļāva tekstu oficiāli pieņemt Parlamentā un Padomē 2011. gada 16. februārī. Teksts, par kuru tika panākta vienošanās, stājās spēkā 2011. gada 1. aprīlī kā Regula (ES) Nr. 211/2011. Tā kā dalībvalstīm bija jāveic virkne tehnisku pielāgojumu, lai izveidotu saskaņotu verifikācijas procesu, EPI regulu sāka piemērot gadu vēlāk. Līdz 2015. gada 1. aprīlim un pēc tam reizi trijos gados līdz 1. aprīlim Komisijai ir jā sagatavo ziņojums par EPI regulas piemērošanu un iespējamo tās pārskatīšanu. Komisija šos ziņojumus pieņēma attiecīgi 2015. gada 31. martā kā [COM\(2015\)0145](#) un 2018. gada 28. martā kā [COM\(2018\)0157](#). Šajos paziņojumos bija iekļauta informācija un vērtējums par to, kā tiek īstenota EPI, un uzskaitīta virkne problēmu, kas apzinātas pēc šī jaunā leģislatīvā un institucionālā instrumenta piemērošanas pirmajiem sešiem gadiem. Tajos papildus pēc pašiniciatīvas veiktajai padziļinātajai izpētei uzsvērti vairāki trūkumi un ņemti vērā vairāki ierosinājumi, ko Parlaments bija iekļāvis savos ziņojumos^[2].

Jau kopš EPI regulas piemērošanas paša sākuma paustas nopietnas bažas par šī instrumenta darbību. Parlaments vairākkārt aicinājis reformēt EPI regulu, lai vienkāršotu un racionalizētu procedūras. Beigu beigās 2017. gada 13. septembrī Komisija nāca klajā ar [leģislatīvā akta priekšlikumu](#) par EPI pārskatīšanu^[3]. Pēc starpiestāžu sarunām, kas notika no 2018. gada septembra līdz decembrim, 2018. gada 12. decembrī Parlaments un Padome panāca politisku vienošanos. Parlaments šo tekstu, par kuru bija panākta vienošanās, pieņēma 2019. gada 12. martā un Padome – 2019. gada 9. aprīlī. Akts tika parakstīts 2019. gada 17. aprīlī, taču vēl nav publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Ar jauno EPI regulu tiks atcelta Regulu (ES) Nr. 211/2011, un to sāks piemērot 2020. gada 1. janvārī. Tiesības iesniegt EPI ir nepārprotami jānošķir no tiesībām iesniegt lūgumrakstu, jo tās atšķiras vairākos būtiskos aspektos. Lūgumrakstu var iesniegt ES pilsoņi, kā arī fiziskas un juridiskas personas, kas ir ES rezidenti vai ir reģistrēti ES ([4.1.4.](#)), un tam ir jāattiecas uz jautājumiem, kas ietilpst ES darbības jomā un kas tiešā veidā skar lūgumraksta iesniedzēju. Lūgumraksti ir jāadresē Parlamentam kā iestādei, kas tieši pārstāv pilsoņus ES līmenī. EPI ir tiešs aicinājums pieņemt kādu konkrētu ES tiesību aktu, un tāpēc, lai tam kvalificētos, jāievēro konkrēti noteikumi. Turklāt tas ir adresēts Komisijai, kas ir vienīgā iestāde, kurai ir tiesības iesniegt tiesību aktu priekšlikumus. Līdz ar to EPI ir diezgan līdzīga Parlamenta (LESD 225. pants) un Padomes (LESD 241. pants) iniciatīvas tiesībām.

PROCEDŪRA

A. Pilsoņu komiteja

Šāda mēroga iniciatīvai ir nepieciešama vismaz organizatoriska pamatstruktūra. Pirmais solis EPI izveidē ir organizatoriskās komitejas izveide, ko sauc par pilsoņu komiteju. Šīs komitejas sastāvā jābūt vismaz septiņiem cilvēkiem, kas pārstāv vismaz

---

[2]“Eiropas pilsoņu iniciatīva – īstenošanas pirmās atziņas”, Pilsoņu tiesību un konstitucionālo jautājumu politikas departaments, 2014., kas pieejams:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/509982/IPOL_STU\(2014\)509982_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/509982/IPOL_STU(2014)509982_EN.pdf)

[3]Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas pilsoņu iniciatīvu ([COM\(2017\)0482](#)).

7 dalībvalstis (taču nav teiks, ka viņiem jābūt katram savai valstspiederībai) un kuri sasnieguši vecumu, kas dod tiem tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Komitejai ir jāieceļ pārstāvis un viņa vietnieks, kuri būs attiecīgās EPI kontaktpersonas.

Pretēji Komisijas un Parlamenta priekšlikumiem jaunā EPI regula nepazeminās minimālo vecumu, kurā var paust atbalstu EPI, līdz 16 gadiem, bet dalībvalstis, kuras to vēlēšies, drīkstēs noteikt, ka minimālais vecums atbalsta paušanai ir 16 gadi.

B. Reģistrēšana

Pirms paziņojumu par atbalstu vākšanas komitejai jāiesniedz iniciatīva Komisijai, lai tā tiktu reģistrēta. Tas nozīmē, ka ir jāiesniedz dokuments, kurā ir iniciatīvas nosaukums, tēma un īss tās apraksts, kā arī juridiskais pamats ierosinātajai leģislatīvajai darbībai, informācija par komitejas locekļiem un informācija par visiem ierosinātās iniciatīvas atbalsta un finansējuma avotiem. Organizatori var iesniegt detalizētāku informāciju, pievienojot to pielikumā, un iekļaut leģislatīvā dokumenta projektu.

Lēmums par iniciatīvas reģistrēšanu Komisijai jāpieņem divu mēnešu laikā. Iniciatīva netiek reģistrēta, ja nav izpildītas procedurālās prasības vai ja iniciatīvas temats neietilpst jomā, kurā Komisijai ir pilnvaras iesniegt tiesību akta projektu, ar kuru nodrošina Līgumu piemērošanu. Reģistrāciju var atteikt arī tad, ja EPI ir nepārprotami nenozīmīga, aizskaroša vai maldinoša vai ir pretrunā LES 2. pantā uzskaitītajām ES vērtībām. Komisijas lēmumu var apstrīdēt tiesā vai ārpus tiesas instancē. Reģistrētās iniciatīvas publicē Komisijas vietnē.

Lai uzlabotu EPI pieejamību un nodrošinātu, ka tiek reģistrēts pēc iespējas lielāks skaits iniciatīvu, jaunajā regulā ir paredzēta arī iespēja daļēji reģistrēt iniciatīvas.

C. Paziņojumu par atbalstu vākšana

Kad iniciatīva ir reģistrēta, organizatori var sākt vākt paziņojumus par atbalstu. Tam ir atvēlēti 12 mēneši. Paziņojumus par atbalstu var vākt gan papīra formātā, gan elektroniski. Ja tos vāc elektroniski, kompetentām dalībvalstu iestādēm vispirms jāsertificē sistēma, kas tiks izmantota paziņojumu vākšanai tiešsaistē. Sīki izstrādāti noteikumi vākšanas tiešsaistes sistēmu tehniskajām specifikācijām tika pieņemti kā Komisijas īstenošanas regula ([Regula \(ES\) Nr. 1179/2011](#)).

Neatkarīgi no tā, vai paziņojumus par atbalstu vāc papīra formātā vai elektroniski, uz datu verificāciju attiecas vienas un tās pašas prasības. Šīs prasības nosaka dalībvalstu līmenī un iekļauj Regulas (ES) Nr. 211/2011 III pielikumā. Deviņās dalībvalstīs^[4] atbalsta paziņojumu parakstītājiem nav jānorāda personu apliecinoši dokumenti vai to numuri. Visās pārējās dalībvalstīs tas ir jānorāda. Minētajā pielikumā ir norādīts, kādi personu apliecinoši dokumenti tiek izdoti katrā dalībvalstī, kurā jānorāda to numurs.

Lai EPI izskatītu Komisija, tai 12 mēnešu laikā jāsavāc viens miljons paziņojumu par atbalstu. Lai iniciatīva tiktu uzskatīta par atbalstītu, minimālais parakstu skaits, kas jāsavāc katrā no dalībvalstīm, nedrīkst būt mazāks par 750, kas reizināts ar šajā valstī ievēlēto Eiropas Parlamenta deputātu skaitu. Tā tiek nodrošināts, ka nepieciešamais atbalstītāju skaits tiek noteikts, izmantojot to pašu līdzsvarotās proporcionalitātes

---

[4]Beļģija, Dānija, Vācija, Igaunija, Somija, Īrija, Nīderlande, Slovākija un Apvienotā Karaliste.

principu, ko izmanto, lai noteiktu, cik Eiropas Parlamenta deputātu vietu pienākas katrai dalībvalstij.

Jaunā EPI regula ļaus ES pilsoņiem atbalstīt EPI neatkarīgi no viņu dzīvesvietas. Tajā paredzēta arī lielāka elastība parakstu vākšanas perioda sākuma datuma izvēlē (sešu mēnešu laikā pēc reģistrācijas). Turklāt vēl vairāk vienkāršotas prasības EPI parakstītājiem, kuras saistītas ar personas datu norādīšanu. Tomēr dalībvalstīm joprojām būs atļauts pieprasīt, lai parakstītāji norādītu pilnu personas ID numuru.

Jaunajā regulā arī noteikts pienākums Komisijai izveidot un uzturēt centralizētu parakstu vākšanas tiešsaistes sistēmu un pēc 2022. gada pakāpeniski atteikties no individuālām parakstu vākšanas sistēmām.

Visbeidzot, pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma jaunā regula paredz lielāku atbalstu EPI organizatoriem, proti, kontaktpunktus katrā dalībvalstī un tiešsaistes sadarbības platformu, kas piedāvā informāciju un palīdzību, praktisku atbalstu un juridiskas konsultācijas par EPI.

D. Verifikācija un sertifikācija

Kad savākts nepieciešamais paziņojumu par atbalstu skaits no vajadzīgā skaita dalībvalstu, organizatoriem tie ir jāiesniedz kompetentajām dalībvalstu iestādēm^[5], kurām ir jāapstiprina dalībvalstu iesniegtie un Komisijas apkopotie paziņojumi par atbalstu. Lielākoties dalībvalstis uztic šo uzdevumu iekšlietu ministrijai, vēlēšanu komisijai vai iedzīvotāju reģistram. Dalībvalstu iestādēm trīs mēnešu laikā ir jāapstiprina paziņojumi par atbalstu, taču tām nav šie paraksti jāverificē.

E. Iesniegšana un izskatīšana

Šajā posmā organizatoriem ir jāiesniedz attiecīgo dalībvalstu iestāžu izsniegtie sertifikāti par savākto paziņojumu par atbalstu skaitu un jāsniedz informācija par jebkāda saņemta finansējuma avotiem, ievērojot maksimālās summas, kas norādītas [Regulā \(ES, Euratom\) Nr. 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu](#)^[6], kas grozīta ar [Regulu \(ES, Euratom\) 2018/673](#)^[7]. Principā finansiāls atbalsts, kas pārsniedz 500 EUR, ir jādeklarē.

Tiklīdz Komisija ir saņēmusi iniciatīvu, tai ir pienākums nekavējoties ievadīt to EPI publiskajā reģistrā un attiecīgajā līmenī pieņemt organizatorus, lai dotu viņiem iespēju izskaidrot pieprasījuma detaļas. Pēc viedokļu apmaiņas ar Komisiju organizatoriem ir iespēja iepazīstināt ar savu iniciatīvu arī publiskā uzklaušīšanā, ko rīko Eiropas Parlaments. Uzklaušīšanu rīko tā Parlamenta komiteja, kuras kompetencē ietilpst EPI temats (Parlamenta Reglamenta 197.a pants).

Jaunā EPI regula pagarinās termiņu, kurā Komisijai ir jāatbild uz derīgu iniciatīvu no trim līdz sešiem mēnešiem. Paziņojumā, kurā Komisija izklāstīs savus juridiskos un politiskos secinājumus par katru iniciatīvu, tai būs jāiesniedz oficiāls saraksts ar darbībām, ko tā plāno veikt, un skaidrs to īstenošanas grafiks. Turklāt, cenšoties nodrošināt pilnīgu pārredzamību, regulā noteikts, ka organizatoriem regulāri jāziņo par

---

[5] Dalībvalstu kompetento iestāžu saraksts: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/authorities-verification>

[6] OV C 317, 4.11.2014., 1. lpp.

[7] OV L 114 I, 4.5.2018., 1. lpp.

finansējuma avotiem un citu sniegto atbalstu. Regulā arī noteikta prasība Komisijai darīt pieejamu saziņas veidlapu kā reģistrā, tā publiskajā EPI tīmekļa vietnē, lai pilsoņi varētu iesniegt sūdzību, kas skar šādas informācijas pilnīgumu un pareizību.

Jaunā EPI regula vēl vairāk pastiprina Parlamenta lomu un arī groza tā Reglamentu^[8]. Lai pēc atklātās uzklaustīšanas palielinātu sekmīgo iniciatīvu politisko ietekmi, Parlaments var rīkot par to debates plenārsēdē un pieņemt rezolūciju, tādējādi pārbaudot politisko atbalstu iniciatīvai. Visbeidzot, Parlaments rūpīgi uzraudzīs darbības, ko Komisija veikusi, reaģējot uz iniciatīvu, kas ir izklāstītas arī īpašos Komisijas paziņojumos.

PAŠREIZĒJĀS INICIATĪVAS

Vairākas organizācijas mēģināja uzsākt EPI līdzīgas iniciatīvas, pirms šis instruments bija juridiski pieejams un pirms bija izstrādāta procedūra. 2007. gadā Eiropas forums cilvēkiem ar invaliditāti uzsāka vienu no pirmajām šāda veida iniciatīvām, apgalvojot, ka ir savākti 1,2 miljoni parakstu. Pēc tam, kad 2010. gadā tika pieņemta EPI regula, taču pirms tā bija stājusies spēkā, *Greenpeace* apgalvoja, ka ir savākusi 1 miljonu parakstu par moratoriju ģenētiski modificētu kultūraugu audzēšanai. Nevienu no šīm iniciatīvām nevar uzskatīt par EPI.

Kopš 2012. gada 1. aprīļa ir sāktas vairāk nekā 68 iniciatīvas. 21 no tām tika principā atteikta reģistrācija, jo tās neietilpa jomā, kurā Komisijai ir kompetence ierosināt tiesību aktu, bet 15 atsauca paši iesniedzēji. Pašlaik ir reģistrētas 14 iniciatīvas. Līdz šim vajadzīgo parakstu skaitu savākušas tikai četras iniciatīvas (*Right2Water*, *One of Us*, *Stop Vivisection* un *Ban Glyphosate*), visas četras iesniegtas Komisijai, bet tikai viena (*Ban Glyphosate*) iesniegta kopš 2014. gada. Parlaments rīkoja visu šo iniciatīvu pārstāvju uzklaustīšanu. Parlaments organizēja šo iniciatīvu pārstāvju uzklaustīšanas, kas notika attiecīgi 2014. gada 17. februārī, 2014. gada 10. aprīlī, 2015. gada 24. aprīlī un 2017. gada 20. novembrī. Komisija sniedza atbildes, kurās bija iekļauta tās juridiskā un politiskā nostāja attiecībā uz visām trim iniciatīvām. Saistībā ar sešām EPI uzsākta tiesvedība ES Vispārējā tiesā, kas savā jaunākajā spriedumā lietā T-646/13 *Minority SafePack* pret Komisiju par to, ka Komisija nav izpildījusi savu pienākumu izskaidrot un pamatot atteikumu reģistrēt EPI, un spriedumā lietā Nr. T-754/14 *Michael Efler* un citi pret Komisiju saistībā ar iniciatīvu *Stop TTIP*, precizēja, ka aktus, kuriem var piemērot EPI, var attiecināt uz citiem tiesību aktiem, piemēram, lēmumu sākt tirdzniecības sarunas.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Parlamentam ir bijusi liela interese par EPI. Vēl pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā Parlaments pieņēma [rezolūciju](#)^[9], kurā bija iekļauts detalizēts priekšlikums par EPI īstenošanu. Kopš Lisabonas līgums ir spēkā, Parlaments ir aktīvi iesaistījies EPI regulas apspriešanās. Parlaments ir sekmīgi sniedzis savu ieguldījumu, lai panāktu, ka

[8] Eiropas Parlamenta 2019. gada 31. janvāra lēmums par grozījumiem Parlamenta Reglamentā, kas skar I sadaļas 1. un 4. nodaļu; V sadaļas 3. nodaļu; VII sadaļas 4. un 5. nodaļu; VIII sadaļas 1. nodaļu; XII sadaļu; XIV sadaļu un II pielikumu (pieņemtie teksti, P8_TA (2019)0046).

[9] Eiropas Parlamenta 2010. gada 7. maija rezolūcija ar prasību Komisijai iesniegt priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pilsoņu iniciatīvas īstenošanu, OV C 212 E, 5.8.2010, 99. lpp.

EPI ir pieejamāka pilsoņiem un kļūst par pilsoņiem draudzīgu līdzdalības demokrātijas instrumentu. Tas cita starpā ir panācis, ka līdz vienai ceturtdaļai tiek samazināts minimālais to dalībvalstu skaits, kurās jāsavāc paraksti. Tas uzstāja, ka pieņemamības pārbaude ir jāveic pirmsreģistrācijas posmā. Un uzstāja uz to noteikumiem, kas ļauj visiem ES pilsoņiem un visiem ES iedzīvotājiem neatkarīgi no pilsonības izmantot tiesības parakstīt EPI.

Parlaments ir vairākkārt politiski aicinājis vienkāršot un racionalizēt pilsoņu iniciatīvas procedūras un palielināt to ietekmi. 2015. gada 28. oktobrī Parlaments pieņēma [rezolūciju par pilsoņu iniciatīvas pārskatīšanas procesu](#)^[10], kurā cita starpā aicināts pārskatīt regulu, lai atvieglotu ar personas datu norādīšanu saistītās prasības un paredzētu finansējumu Eiropas pilsoņu iniciatīvu organizatoriskajam atbalstam. 2017. gadā Konstitucionālo jautājumu komiteja sāka izstrādāt patstāvīgo leģislatīvo ziņojumu, kura mērķis ir panākt īstenu EPI regulas pārskatīšanu. Pamatojoties uz Parlamenta pieprasījumiem un sabiedrisko apspriešanu, Komisija 2017. gada septembrī nāca klajā ar [jaunās EPI regulas priekšlikumu](#). 2018. gada 20. jūnijā Konstitucionālo lietu komiteja pieņēma [ziņojumu](#) par Komisijas priekšlikumu, un pēc tam plenārsēdē 2018. gada 5. jūlijā notika balsojums par iestāžu sarunu uzsākšanu par jauno EPI regulu.

Parlaments un Padome panāca politisku vienošanos 2018. gada 12. decembrī. Akts tika parakstīts 2019. gada 17. aprīlī, taču vēl nav publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*^[11]. Ar to tiks atcelta Regulu (ES) Nr. 211/2011, un to sāks piemērot 2020. gada 1. janvārī.

Petr Novak / Roberta Panizza
04/2019

---

[10] Eiropas Parlamenta 2015. gada 28. oktobra rezolūcija par Eiropas pilsoņu iniciatīvu, OV C 355, 20.10.2017., 17. lpp.

[11] Informācija par visu likumdošanas procedūru ir pieejama: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2017/0220\(COD\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2017/0220(COD)&l=en)

